

Ο Τόπος μας. Το περιβάλλον και οι άνθρωποι. Ένα διδακτικό σενάριο-αφόρμηση για έρευνα πάνω στην αξιοποίηση του διαδικτύου από μαθητές γυμνασίου στο στάδιο της αναζήτησης και επιλογής υλικού.

Γαϊτάνη Κ. Μαριάνθη¹

mgatni@gmail.com

¹Καθηγήτρια Φιλολόγος, 52^ο Γενικό Λύκειο Αθηνών

Περίληψη

Επειδή η γνώση του άμεσου φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος με σημείο αναφοράς τον άνθρωπο συμβάλλει στην κατανόηση της ιστορικής, κοινωνικής, οικονομικής συγκρότησης της κοινωνίας στην οποία ζει κανείς, αλλά και του ευρύτερου κόσμου μέσα από συγκρίσεις, η παρούσα διδακτική πρόταση, διαπνεύμενη από τις αρχές της διερευνητικής μάθησης, εμπλέκει τους διδασκόμενους σε διαδικασίες αυθεντικής επιστημονικής έρευνας, για να γνωρίσουν τον τόπο τους. Ακολούθως, οι μαθητές συμπαράγουν κείμενα για συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις, στα οποία αξιοποιούν εμπειρίες, βιώματα, επεξεργασμένο υλικό από την αναζήτησή τους στο διαδίκτυο, αλλά και στοιχεία περιγραφικού, αφηγηματικού, επιχειρηματικού λόγου και πολυτροπικότητας, οικοδομώντας τη γνώση. Οι Τ.Π.Ε. αξιοποιούνται, ως εργαλείο γνώσης, έρευνας, συνεργατικής μάθησης και δημιουργικής γραφής. Η εκπαιδευτικός-ερευνήτρια κατά την υλοποίηση του σεναρίου διεξάγει έρευνα μέσω παρατήρησης και συνέντευξης για την ανταπόκριση των μαθητών στις απαιτήσεις μιας έρευνας και μάλιστα στη φάση της αναζήτησης και επιλογής διαδικτυακού υλικού.

Λέξεις Κλειδιά: ο τόπος μας, διερευνητική μάθηση, πολυτροπικότητα.

Εισαγωγή

Ένας από τους βασικότερους στόχους των σύγχρονων Αναλυτικών Προγραμμάτων είναι η ανάπτυξη δεξιοτήτων επιστημονικής έρευνας στους μαθητές. Αυτό τον σκοπό εξυπηρετεί η «Ευέλικτη Ζώνη διαθεματικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων» στο δημοτικό σχολείο και η «Ζώνη καινοτόμων δράσεων» στο Γυμνάσιο. Στη διδακτική πρόταση, που περιγράφεται στην παρούσα εισήγηση και αφορά στο μάθημα της τοπικής ιστορίας, απηχούν οι αρχές της διερευνητικής – ανακαλυπτικής μάθησης, της ομαδοσυνεργατικής και διαθεματικής διδασκαλίας, αφού εμπλέκονται τα μαθήματα της Νεοελληνικής Γλώσσας, της Ιστορίας, της Γεωλογίας – Γεωγραφίας, της Οικιακής Οικονομίας, της Αισθητικής Αγωγής, των Εικαστικών, της Πληροφορικής. Βασικός στόχος είναι οι μαθητές να γνωρίσουν το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον του τόπου τους με σημείο αναφοράς τον άνθρωπο αναπτύσσοντας δεξιότητες αναζήτησης, εντοπισμού, αξιολόγησης και επεξεργασίας των κατάλληλων πληροφοριών, για να συμπαράγουν κείμενα, στα οποία αξιοποιούνται στοιχεία του περιγραφικού, αφηγηματικού, επιχειρηματικού λόγου και της πολυτροπικότητας.

Κατά την υλοποίηση του συγκεκριμένου σχεδίου διδασκαλίας η εκπαιδευτικός – ερευνήτρια διεξήγαγε έρευνα για την ανταπόκριση μαθητών της Β΄ Τάξης δημόσιου γυμνασίου της Αττικής στις απαιτήσεις των διαδικασιών μιας επιστημονικής έρευνας

(στάδιο αναζήτησης και επιλογής της διαδικτυακής πληροφορίας) στο πλαίσιο ερευνητικής εργασίας για το μάθημα της τοπικής ιστορίας.

Θεωρητικό πλαίσιο

Μια από τις επιδιώξεις του σύγχρονου σχολείου είναι οι μαθητές να οικοδομήσουν τη γνώση σε ανοιχτά μορφωτικά περιβάλλοντα, μέσα από τη διερεύνηση του πραγματικού - εμπειρικού κόσμου, τη συνεργασία και σύγκριση με τις απόψεις των άλλων (Βακαλούδη, 2001). Αν η μάθηση παλιότερα περιοριζόταν στους τέσσερις τοίχους του σχολείου και ανάμεσα στα εξώφυλλα των βιβλίων, σήμερα λαμβάνει χώρα παντού και πάντα, η γνώση είναι προϊόν αλληλεπίδρασης μεταξύ οργανισμών, κοινότητων και ανθρώπων, είναι μια κοινωνική σχέση, ενώ, σημασία δεν έχει μόνο το τι ξέρει κανείς, αλλά και το τι μπορεί να κάνει, ακόμη και όταν δε γνωρίζει (Δούκας, 2004). Επειδή ο μαθητής, μελετώντας τις συνθήκες του τόπου του μπορεί να μορφώσει γνώμη για το άμεσο περιβάλλον, στο οποίο διαβιώνει, να το συγκρίνει με το ευρύτερο και να διεκδικήσει βελτιώσεις, ένα σχολείο ανοικτό στην κοινωνία προκαλεί και στηρίζει για πολιτισμική εργασία πάνω σε θέματα αντλούμενα από την τοπική κοινωνία, και σχετιζόμενα με την ιδιαίτερη σύνθεση του μαθητικού δυναμικού της σχολικής μονάδας (Κοσσυβάκη, 2003).

Από τη στιγμή που η αγωγή ως αλληλεπίδραση ανάμεσα στον παιδαγωγό (δάσκαλο) και τον παιδαγωγούμενο είναι κοινωνική διαδικασία (Γκότοβος, 1986), η παρούσα διδακτική πρόταση δημιουργεί ένα αυθεντικό περιβάλλον, στο οποίο η μάθηση στηρίζεται στη διάδραση της ομάδας και οι εργασίες, που χαρακτηρίζονται από ένα πνεύμα διερεύνησης, δίνουν την ευκαιρία στους διδασκόμενους να ασχοληθούν εποικοδομητικά και ενεργά με αυθεντικά ζητήματα (Salomon, 2006). Συγκεκριμένα, οι μαθητές, αναζητούν στο διαδικτυο υλικό ποικίλου περιεχομένου, ιστορικού, λαογραφικού, οικονομικού, κ.ά. για τον τόπο τους, πόλη, χωριό, το οποίο και επεξεργάζονται μαζί με προϊόντα προηγούμενης δημοσιογραφικής τους έρευνας (Α', Γ' και Δ' ομάδα), εμπειρίες και βιώματα, για να κάνουν τις οπτικοακουστικές παρουσιάσεις τους. Μέσω της στοχοθετημένης αναζήτησης αναπτύσσονται πνευματικές δεξιότητες όπως η κριτική ανάγνωση και η επιλογή της πληροφορίας, ο συσχετισμός πληροφοριών και η δημιουργία περιεχομένου, που συνεισφέρουν στην οικοδόμηση της γνώσης (Μικρόπουλος, 2006).

Κατά τη διαδικασία συμπαραγωγής λόγου προοριζόμενου για συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις, ενισχύεται η δημιουργική σκέψη και έκφραση μέσα από το σχεδιασμό και τη μεθόδευση, τη διαμοίραση, επεξεργασία και υλοποίηση πρωτότυπων ιδεών των εκπαιδευόμενων επί του περιεχομένου και της μορφής των κειμένων. Με τη χρήση του Προγράμματος Παρουσιάσεων και του Επεξεργαστή Κειμένου ευνοείται η πολυτροπικότητα. Οι μαθητές, κατά την εκπόνηση των επιμέρους δραστηριοτήτων και κυρίως του ταξιδιωτικού οδηγού, αξιοποιούν διάφορους σημειωτικούς τρόπους, όπως εικόνες, φωτογραφίες, πίνακες, χρώμα, γραμματοσειρά, για να πολλαπλασιάσουν τις εκφραστικές δυνατότητες του γραπτού μηνύματος και να το κάνουν περισσότερο ελκυστικό στον κόσμο. Σαν επαγγελματίες γραφίστες αντιλαμβάνονται τη δύναμη της εικόνας ως εργαλείου δημόσιας επικοινωνίας, αφού η εικόνα αναπαριστά γνώσεις, ιδέες και μηνύματα (Μυλωνάκου-Κεκέ, 2005).

Η εκπαιδευτικός διεξήγαγε κατά την υλοποίηση της διδακτικής πρότασης έρευνα μέσω της παρατήρησης και της συνέντευξης, για την ανταπόκριση μαθητών της Β' Γυμνασίου στις απαιτήσεις των διαδικασιών μιας επιστημονικής έρευνας (στάδιο αναζήτησης και επιλογής της διαδικτυακής πληροφορίας). Η συνέντευξη μπορεί να ρίξει φως στα αποτελέσματα της παρατήρησης, γιατί επιτρέπει στον ερευνητή να αποκτήσει πληρέστερη

άποψη για τον τρόπο που βλέπουν οι άλλοι τα πράγματα, για σκέψεις, στάσεις και απόψεις που κρύβονται πίσω από συμπεριφορές (Κεδράκα, 2010). Στις περισσότερες έρευνες που λαμβάνουν χώρα στις σχολικές τάξεις η συνέντευξη και η παρατήρηση αποτελούν τα συνηθέστερα ερευνητικά εργαλεία, ενώ ο ρόλος του ερευνητή κινητοποιεί τον εκπαιδευτικό να αναστοχαστεί μέσα από την υλοποίηση, για παράδειγμα, της ερευνητικής εργασίας που περιγράφεται στην παρούσα εισήγηση (Μάγος, 2005), ώστε να αναθεωρήσει στάσεις, αντιλήψεις, πρακτικές και να πειραματιστεί σε νέες.

Μεθοδολογία της έρευνας

Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκε η παρατήρηση μαζί με τη συνέντευξη για την απόκτηση πληρέστερης άποψης σχετικά με το βαθμό ανταπόκρισης μαθητών της Β' γυμνασίου στις απαιτήσεις ερευνητικών διαδικασιών (στάδιο αναζήτησης και επιλογής της διαδικτυακής πληροφορίας) στο πλαίσιο ερευνητικής εργασίας.

Έλαβαν μέρος 96 μαθητές (04 τμήματα των 24 ατόμων). Η έρευνα πραγματοποιήθηκε πρώτα στο ένα τμήμα, κατά την υλοποίηση της διδακτικής πρότασης, που περιγράφεται παρακάτω, και, ανά μία εβδομάδα, ακολουθήθηκε η ίδια διαδικασία και στα άλλα τμήματα. Το κάθε τμήμα χωρίστηκε σε έξι (06) ομάδες των τεσσάρων (04) ατόμων ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Κάθε ομάδα περιλάμβανε ένα (01) μαθητή με υψηλές επιδόσεις στο μάθημα της Ιστορίας, δύο (02) με μέτρια έως καλή επίδοση και ένα (01) μαθητή με χαμηλή επίδοση.

Η εκπαιδευτικός - ερευνήτρια παρατηρούσε τους μαθητές κατά τη Β' και Γ' Φάση του σεναρίου συμμετέχοντας και η ίδια, όχι πλήρως, στις δραστηριότητες κάθε ομάδας. Κρατούσε σημειώσεις οι οποίες έγιναν αντικείμενο επεξεργασίας. Είχε ετοιμαστεί από πριν σχάρα παρατήρησης που περιλάμβανε τέσσερις (04) κατηγορίες:

1^η: «εγκυρότητα των επιλεγέντων από κάθε μαθητή διαδικτυακών πηγών».

2^η: «επιλογή διαδικτυακών τόπων με πληροφορίες χρήσιμες για τη μελέτη του αντικειμένου της έρευνάς τους».

3^η: «καταγραφή στοιχείων των επιλεγέντων διαδικτυακών πηγών, για να παρατεθούν στην ενότητα «αναφορές» της εργασίας».

4^η: «συνεργασία στο πλαίσιο της ομάδας».

Κάθε μία από τις κατηγορίες περιλάμβανε πέντε (05) δείκτες, π.χ. η κατηγορία «εγκυρότητα των επιλεγέντων από κάθε μαθητή διαδικτυακών πηγών» περιλάμβανε τους εξής δείκτες: πατρότητα, επικαιρότητα, ακρίβεια, αντικειμενικότητα, αξιοπιστία δικτυακού τόπου. Η κατηγορία «καταγραφή στοιχείων των επιλεγέντων διαδικτυακών πηγών, για να παρατεθούν στην ενότητα «αναφορές» της εργασίας» περιλάμβανε τους δείκτες: όνομα δημιουργού, τίτλος έργου, ηλεκτρονική διεύθυνση, ημερομηνία ανάρτησης στο διαδίκτυο, ημερομηνία ανάκτησης της πληροφορίας. Μετά την επεξεργασία των σημειώσεων της ερευνήτριας ο βαθμός ανταπόκρισης κάθε μαθητή σε κάθε κατηγορία αποδόθηκε μέσω μιας κλίμακας (από 0: καθόλου έως 5: πάρα πολύ).

Με το πέρας της μαθησιακής διαδικασίας η εκπαιδευτικός-ερευνήτρια πήρε συνέντευξη από κάθε μαθητή προκειμένου να ριχτεί περισσότερο φως σε εκτιμήσεις, απόψεις, εμπειρίες, κ.ά. των μαθητών αναφορικά με τη χρήση του διαδικτύου ως πεδίου έρευνας από τους ίδιους ή και άλλους συμμαθητές τους στην παρούσα, αλλά και σε άλλες ερευνητικές εργασίες. Ερωτήσεις της συνέντευξης: Συνάντησες δυσκολίες κατά την αναζήτηση και τον εντοπισμό της πληροφορίας, στην οποία στόχευες; Να περιγράψεις την πιο χαρακτηριστική εμπειρία σου. Το σχέδιο μαθήματος προέβλεπε αναζήτηση υλικού για τις δραστηριότητές σας εντός και εκτός διαδικτύου. Ποια από τις δύο περιπτώσεις έρευνας βρήκες περισσότερο

ενδιαφέρουσα και γιατί; Ποια βρήκες περισσότερο εύκολη και γιατί; Μετά την εμπειρία που είχες θεωρείς ότι το διαδίκτυο μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις μιας ερευνητικής εργασίας ως προς την αναζήτηση υλικού; Οι διαδικτυακές πηγές που πρότεινε το σχέδιο μαθήματος εκτιμάς ότι διευκόλυναν την έρευνά σας ως ομάδα ή αισθάνθηκες ότι περιορίζεσθε; Είχες λάβει στο παρελθόν μέρος σε ερευνητική εργασία; Σε ποιο γνωστικό αντικείμενο;

Εργαλεία - Πηγές για την υλοποίηση της διδακτικής πρότασης «Ο τόπος μας. Το περιβάλλον και οι άνθρωποι»

Οι μαθητές της Α', Γ' και Δ' ομάδας έχουν συγκεντρώσει σε flash memory ηλεκτρονικά αρχεία με συνεντεύξεις, δηγήσεις, φωτογραφίες προσωπικών αντικειμένων, παλιές φωτογραφίες προσώπων μνημείων και οικισμών της περιοχής τους, που έχουν σαρωθεί με scanner, ατομικά στοιχεία και μαρτυρίες, τοπικές συνταγές, κ.ά. Σύνδεση διαδικτύου, Φυλλομετρητής, το ηλεκτρονικό εργαλείο Google earth, Επεξεργαστής Κειμένου, Πρόγραμμα Παρουσιάσεων, φύλλα εργασίας, εκτύπωσης, χαρτί εκτύπωσης, συρραπτικό, scanner.

Περιγραφή της διδακτικής πρότασης διάρκειας επτά (07) διδακτικών ωρών

A' φάση - προετοιμασία μαθητών, διάρκεια: μία (01) δ. ώρα

Στο Εργαστήριο Πληροφορικής ο εκπαιδευτικός προβαίνει σε ένα τελικό έλεγχο για τη συγκέντρωση των ηλεκτρονικών αρχείων των μαθητών (προϊόντα δημοσιογραφικής έρευνας Α', Γ' και Δ' ομάδας), των απαραίτητων υλικών και εργαλείων. Κάθε ομάδα παίρνει θέση μπροστά από ένα Η/Υ, καταγράφονται οι διδακτικοί στόχοι, καθορίζονται οι επιμέρους ρόλοι και μοιράζονται τα φύλλα εργασίας.

B' & Γ' φάση - πλοήγηση μαθητών στο διαδίκτυο - συγκέντρωση υλικού, διάρκεια: δύο (02) δ. ώρες

Στις φάσεις Β και Γ η εκπαιδευτικός ερευνήτρια διεξάγει έρευνα (βλ. αναλυτικά στην ενότητα «μεθοδολογία της έρευνας») το διάστημα που οι μαθητές πλοηγούνται στο διαδίκτυο, προκειμένου να συλλέξουν το απαιτούμενο υλικό για τις δραστηριότητές τους. Κάθε ομάδα συγκεντρώνει το υλικό της σε ηλεκτρονικό αρχείο στην επιφάνεια του Η/Υ. Ειδικότερα:

Οι αρχαιολόγοι - ιστορικοί, Α' ομάδα

Τα μέλη της ομάδας αναζητούν πληροφορίες και φωτογραφικό υλικό για μνημεία ιστορικής σημασίας του τόπου τους, όπως οικισμοί, ιερά, οχυρώσεις, γεφύρια, οικίες, για την εκπόνηση παρουσίασης στα πλαίσια εκδήλωσης του πνευματικού κέντρου της πόλης τους με θέμα: **Αρχαιολογικοί θησαυροί της πόλης μας**. Αξιοποιούν το ιστορικό υλικό του <http://www.e-history.gr>, την «Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού», τον Ατλαντα Μείζονος Ελληνισμού και το Πρόγραμμα Τοπικής Ιστορίας ΙΜΕ. Τέλος, κάνουν χρήση της μηχανής αναζήτησης του <http://www.google.gr>, για να εμπλουτίσουν το υλικό τους.

Οι ανθρωπογεωγράφοι, Β' ομάδα

Οι μαθητές συλλέγουν πληροφορίες και φωτογραφικό υλικό για την επίδραση του περιβάλλοντος στις συνθήκες ζωής, τον χαρακτήρα και τις δραστηριότητες των ανθρώπων του τόπου τους, αλλά και για τις επεμβάσεις των ντόπιων στο περιβάλλον, προκειμένου να

συντάξουν άρθρο, το οποίο πρόκειται να αναρτηθεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου τους με θέμα: **Ο τόπος μας. Το φυσικό περιβάλλον και οι άνθρωποι**. Από τους διαδραστικούς χάρτες του http://geogr.eduportal.gr/maps/diam_gr/geo/maps.htm και την παράλληλη χρήση του [Google earth](http://www.google.com/earth/) σχηματίζουν άποψη για το ανάγλυφο, τη μορφολογία του εδάφους και το κλίμα του τόπου τους. Επισκέπτονται την ιστοσελίδα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων για πληροφορίες πάνω σε αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς, παραδοσιακά επαγγέλματα, εγχώρια παραγωγή και δημοφιλή προϊόντα της περιοχής τους. Αξιοποιούν το ιστορικό υλικό του <http://www.e-history.gr> και το [Πρόγραμμα Τοπικής Ιστορίας ΙΜΕ](http://www.ime.gr/). Τέλος, κάνουν χρήση της μηχανής αναζήτησης του <http://www.google.gr>, για να εμπλουτίσουν το υλικό τους.

Οι λαογράφοι, Γ΄ ομάδα

Αποστολή τους, η συγκέντρωση υλικού αναφορικά με ήθη και έθιμα, θρύλους, παραδόσεις και τοπικές συνταγές για τη **σύνθεση σχετικού άρθρου με δικό τους τίτλο** προοριζόμενου να δημοσιευθεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου. Οι μαθητές μπορεί να αξιοποιήσουν τοπικές συνταγές, σχετικές μαρτυρίες κατοίκων για ζωτικά, νεράιδες, δράκους, κ.ά., διηγήσεις για ντόπια έθιμα ξεχασμένα κ.ά. που ήδη έχουν καταγράψει σε ηλεκτρονικά αρχεία. Αξιοποιούν, επίσης, το [Πρόγραμμα Τοπικής Ιστορίας ΙΜΕ](http://www.ime.gr/) και κάνουν χρήση της μηχανής αναζήτησης του <http://www.google.gr>, για να εμπλουτίσουν το υλικό τους.

Οι γενεαλόγοι ερευνητές, Δ΄ ομάδα

Μέλη της ομάδας μπορεί να είναι και μαθητές-απογόνιοι προσφύγων ή μεταναστών της περιοχής. Αποστολή τους η καταγραφή, προβολή και ανατροφοδότηση της ιστορικής μνήμης για τους οικισμούς, τις κοινότητες κ.ά. που δημιούργησαν πρόσφυγες ή μετανάστες στην περιοχή τους. Για πληροφορίες αναφορικά με την εγκατάσταση μεταναστών και προσφύγων στον τόπο τους έχουν ήδη προσφύγει σε τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους και Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Επίσης, έχουν καταγράψει σε ηλεκτρονικά αρχεία συνεντεύξεις, φωτογραφικό υλικό και έχουν συγκεντρώσει έγγραφα και άλλα προσωπικά αντικείμενα. Με τη βοήθεια των εργαλείων του Επεξεργαστή Κειμένου σχεδιάζουν το δικό τους γενεαλογικό δέντρο, αλλά και ατόμων άλλων οικογενειών της περιοχής, τα οποία δίνουν τη συγκατάθεσή τους. Μπορούν να κάνουν χρήση των υπηρεσιών του Τμήματος Γενεαλογίας και Προφορικής Ιστορίας που διαθέτει το <http://genealogy.ime.gr/> να αναζητήσουν έντυπα, εργασίες, έρευνες, αρχεία, φωτογραφίες κ.ά. κάνοντας χρήση της μηχανής αναζήτησης του <http://www.google.gr>. Ακολούθως, επεξεργάζονται το προϊόν της δημοσιογραφικής τους έρευνας, καθώς και της στοχοθετημένης αναζήτησής τους στο διαδίκτυο για της εκπόνηση Παρουσίασης, η οποία προβάλλεται στα πλαίσια ημερίδας στο σχολείο τους με θέμα: **Ένα αφιέρωμα στους ανθρώπους που αναζήτησαν πατρίδα στον τόπο μας**. Την ημέρα προβολής της Παρουσίασης οργανώνεται και μικρή έκθεση με φωτογραφικό υλικό, έγγραφα και άλλα προσωπικά αντικείμενα.

Δ΄ φάση, διάρκεια: μία (01) δ. ώρα

Εδώ, αντιπρόσωποι των ομάδων παρουσιάζουν στην ολομέλεια τις εργασίες τους.

Ε΄ φάση, διάρκεια: τρεις (03) δ. ώρες

Στη φάση αυτή όλες οι ομάδες συνεργάζονται για την εκπόνηση συνθετικής εργασίας με τίτλο: **Ένας ταξιδιωτικός οδηγός για τον τόπο μας**.

Αποτελέσματα

1η Κατηγορία 20 στους 96 μαθητές πρότειναν στην ομάδα τους έγκυρους διαδικτυακούς τόπους ελέγχοντας όλες τις παραμέτρους (πατρότητα, επικαιρότητα, ακρίβεια, αντικειμενικότητα, αξιοπιστία) και βαθμολογήθηκαν με 5. Αυτοί στη συνέντευξη δήλωσαν ότι είχαν συμμετάσχει 2-3 φορές σε ερευνητική εργασία στο μάθημα της Ιστορίας κατά τις δύο τελευταίες τάξεις του δημοτικού σχολείου και την πρώτη του γυμνασίου. 15 μαθητές έλαβαν 4, 32 μαθητές έλαβαν 3, 13 μαθητές έλαβαν 2 και 16 μαθητές έλαβαν 1. (Μ. Τ.: 3,1)

2η Κατηγορία: 35 μαθητές στους 96 πρότειναν στην ομάδα τους διαδικτυακούς τόπους με πληροφορίες χρήσιμες για τη μελέτη του αντικειμένου της έρευνάς τους και βαθμολογήθηκαν με 5, 13 μαθητές έλαβαν 4, 20 έλαβαν 3, 22 έλαβαν 2 και 6 έλαβαν 1. Από τους μαθητές που βαθμολογήθηκαν με 1 ή 2 οι 23 δήλωσαν στη συνέντευξη ότι δεν είχαν αναγνώσει προσεκτικά το περιεχόμενο της πηγής. (Μ. Τ. : 3,51)

3η Κατηγορία: 24 στους 96 μαθητές φρόντισαν να καταγραφούν όλα τα στοιχεία των διαδικτυακών πηγών στις σημειώσεις που κράτησαν (όνομα δημιουργού, τίτλος έργου, ηλεκτρονική διεύθυνση, ημερομηνία ανάρτησης στο διαδίκτυο, ημερομηνία ανάκτησης της πληροφορίας) από τις οποίες άντλησαν υλικό, για να παρατεθούν στην ενότητα «αναφορές» της εργασίας τους και βαθμολογήθηκαν με 5. 21 μαθητές έλαβαν 4, 13 μαθητές έλαβαν 3, 17 μαθητές έλαβαν 2, 10 μαθητές έλαβαν 1 και 11 μαθητές κράτησαν σημειώσεις, χωρίς να φροντίζουν να καταγραφεί κανένα στοιχείο των πηγών που επέλεξαν και έλαβαν 0. Από αυτούς οι 10 δήλωσαν ότι «ξέχασαν» να καταγράψουν τα στοιχεία των πηγών για τις «αναφορές» της εργασίας. (Μ. Τ.: 2,99)

4η Κατηγορία: 37 μαθητές έλαβαν 5, 29 μαθητές έλαβαν 4, 13 μαθητές έλαβαν 3, και 17 έλαβαν 2. (Μ. Τ.: 3,9)

Γενικά, στο πλαίσιο της συνέντευξης, 53 στους 96 μαθητές δήλωσαν ότι βρήκαν ενδιαφέρουσα την ιδέα διεξαγωγής έρευνας, για να γνωρίσουν τον τόπο τους, ότι το αντικείμενο της έρευνάς τους είναι το πλέον ενδεδειγμένο για διαδικτυακή έρευνα. Εκτίμησαν ότι η διαδικασία της αναζήτησης υλικού γίνεται πιο ενδιαφέρουσα σε πραγματικές συνθήκες, παίρνοντας συνεντεύξεις, καταγράφοντας μαρτυρίες κατοίκων της περιοχής τους κ.ά. Εκτίμησαν ότι η έρευνα μέσω διαδικτύου είναι ευκολότερη, γιατί χωρίς ιδιαίτερο κόπο έχει κανείς πρόσβαση σε πληθώρα πληροφοριών. Τέλος, δήλωσαν ότι τους διευκόλυναν οι διαδικτυακές πηγές που πρότεινε το σενάριο.

Συμπεράσματα

Ο βαθμός ανταπόκρισης των μαθητών στις απαιτήσεις ερευνητικών διαδικασιών (στάδιο αναζήτησης και επιλογής της διαδικτυακής πληροφορίας) καθορίζεται από το ενδιαφέρον τους για το αντικείμενο έρευνας, το προσφερόμενο υλικό στο διαδίκτυο σε συνδυασμό με τις γνώσεις τους στη χρήση μηχανών αναζήτησης και την κριτική ανάγνωση των πηγών, την προηγούμενη εμπειρία τους στις ερευνητικές εργασίες, το κλίμα μέσα στην ομάδα. Τέλος, η έρευνα εκτός σχολείου μπορεί να συμπληρώνει το διαδικτυακό υλικό και το αντίστροφο.

Αναφορές

- Salomon, G. (2006). Εξετάζοντας τα Καινοτόμα Περιβάλλοντα Μάθησης ως Πρότυπα Διαμόρφωσης Αλλαγών. Στο: Στ. Βοσνιάδου (επιμ.). *Σχεδιάζοντας Περιβάλλοντα Μάθησης Υποστηριζόμενα από τις Σύγχρονες Τεχνολογίες* (σ. 360), Αθήνα: Gutenberg.
- Βακαλούδη, Α. (2001). *Διδάσκοντας και μαθαίνοντας με τις νέες τεχνολογίες. Θεωρία και πράξη*, Αθήνα: Πατάκης.

- Γκότοβος, Θ. (1986). Ο «χρυσός αιώνας» της παιδαγωγικής ιδεολογίας και η εμφάνιση της παιδαγωγικής επιστήμης: Ξένες επιδράσεις στην ελληνική παιδαγωγική θεωρία και έρευνα. Στο Θ. Γκότοβος, Γ. Μαυρογιώργος, Π. Παπακωνσταντίνου, *Κριτική παιδαγωγική και εκπαιδευτική πράξη*. Αθήνα: Έκδοση της «Σύγχρονης Εκπαίδευσης».
- Δούκας, Χ. (2004). Παγκοσμιοποίηση, Τεχνολογία και Δημοκρατική Πολιτεία: Ο ρόλος της Δια βίου Μάθησης. Στο Μ. Νικολακάκη (επιμ.), *Παγκοσμιοποίηση τεχνολογία και παιδεία στη νέα κοσμοπολι* (σ. 314-315). Αθήνα: Ατραπός.
- Κεδράκα, Κ. (2010). *Μεθοδολογία λήψης συνέντευξης*, Ανακτήθηκε στις 26-06-2014 από <https://edu4adults.wordpress.com/category/%CE%BA%CE%B5%CE%B4%CF%81%CE%AC%CE%BA%CE%B1/page/2/>.
- Κοουσβάκη, Φ. (2003). *Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο μετανεωτερικό σχολείο: Προσδοκίες, προοπτικές, όρια. Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ως προς τη διδακτική τους ετοιμότητα*, Αθήνα: Gutenberg.
- Μάγος, Κ. (2005), «Συνέντευξη ή παρατήρηση;»: Η έρευνα στη σχολική τάξη. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Ανακτήθηκε στις 24-06-2014 από <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teyxos10/>.
- Μικρόπουλος, Τ. (2006). *Ο Υπολογιστής ως γνωστικό εργαλείο*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μυλωνάκου-Κεκέ, Η. (2005). Ταξιδεύοντας μέσα στην εικόνα. Στο Ο. Κωνσταντινίδου-Σέμογλου (επιμ.). *Εικόνα και παιδί*, (σ. 557-568), Θεσσαλονίκη: cannot not design publications.
- ΥΠΕΠΘ, ΠΙ. *Νεοελληνική Γλώσσα Α΄ Γυμνασίου, βιβλίο εκπαιδευτικού*, Αθήνα: ΟΕΔΒ. Ανάδοχος συγγραφέας: Μεταίχιμο.

Παράρτημα (παρατίθενται δύο (02) από τα τέσσερα (04) φύλλα εργασίας)

Οι αρχαιολόγοι, Α΄ ομάδα, φύλλο εργασίας

Αποστολή σας είναι η συγκέντρωση πληροφοριών και φωτογραφικού υλικού αναφορικά με μνημεία αρχαιολογικής - ιστορικής σημασίας του τόπου σας, όπως οικισμοί, ιερά, οχυρώσεις, γεφύρια, οικίες, κ.ά. για την εκπόνηση παρουσίασης στα πλαίσια εκδήλωσης του πνευματικού κέντρου της πόλης, στην οποία ζείτε, με θέμα: **Αρχαιολογικοί Θησαυροί της πόλης μας**. Κατά τη διάρκεια της αναζήτησης στο διαδίκτυο να κρατάτε σημειώσεις σε αρχείο Word στην επιφάνεια του υπολογιστή σας.

Ανάλογα με τον τύπο του κτιρίου και την περίοδο στην οποία αυτό κτίστηκε, μπορείτε να αξιοποιήσετε τις πληροφορίες του <http://www.e-history.gr> επιλέγοντας σε κάθε περίοδο το σύνδεσμο πολιτισμός. Στον ίδιο ιστότοπο επιλέξτε το σύνδεσμο «Εγκυκλοπαιδεία Μειζονος Ελληνισμού» και στη συνέχεια, τον Άτλαντα Μειζονος Ελληνισμού, για να κάνετε χρήση του Ιστορικού Άτλαντα Μειζονος Ελληνισμού που, ανάλογα με τις επιλογές σας, προσφέρει αναπαράσταση της ιστορικής πληροφορίας στο γεωγραφικό χώρο και σχετικά κείμενα.

Και πάλι στο <http://www.e-history.gr> επιλέγετε: "click ... στην ιστορία" (Πρόγραμμα Τοπικής Ιστορίας ΙΜΕ) και ακολούθως το σύνδεσμο: θέματα, Αρχιτεκτονική Κληρονομιά, Αρχαιολογική Κληρονομιά, Μνημεία και Τοπόσημα, Περιβάλλον και το σύνδεσμο σχολεία, όπου μπορείτε να βρείτε ιδέες και σχετικό πληροφοριακό υλικό από εργασίες μαθητών διαφόρων γυμνασίων ανά την Ελλάδα. Μπορεί να έχετε εντοπίσει και φωτογραφήσει ήδη μνημεία της περιοχής σας. Το <http://www.google.gr> σας δίνει τη δυνατότητα να εμπλουτίσετε το φωτογραφικό σας υλικό και να συνεχίσετε την αναζήτησή σας για την αρχιτεκτονική κληρονομιά του τόπου σας ηλεκτρολογώντας στο πεδίο αναζήτησης το όνομα της περιοχής σας και τον τύπο του μνημείου που αναζητείτε.

Οι ανθρωπογεωγράφοι, Β΄ ομάδα, φύλλο εργασίας

Αποστολή σας η διεξαγωγή έρευνας πάνω στην επίδραση του περιβάλλοντος στις συνθήκες ζωής, το χαρακτήρα και τις οικονομικές δραστηριότητες των ανθρώπων του τόπου σας. Η έρευνά σας αφορά, επίσης, και τις επεμβάσεις των ντόπιων στο περιβάλλον με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης. Το υλικό σας θα το

συγκεντρώσετε από το διαδίκτυο και, αφού το επεξεργαστείτε, θα συντάξετε άρθρο προοριζόμενο για ανάρτηση στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σας με τίτλο: **Ο τόπος μας. Το φυσικό περιβάλλον και οι άνθρωποι**. Κατά τη διάρκεια της αναζήτησης να κρατάτε σημειώσεις σε ένα αρχείο στην επιφάνεια του υπολογιστή σας.

Γεωγραφικοί παράγοντες, όπως η θέση μιας περιοχής, το κλίμα, η μορφολογία του εδάφους, η χλωρίδα και η πανίδα, οι φυσικοί πόροι, οι γεωλογικές εξελίξεις, αλλά και οι φυσικές καταστροφές (σεισμοί, πλημμύρες) επηρεάζουν το χαρακτήρα, τις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων και ασκούν καταλυτική επίδραση στην ανάπτυξη της εγχώριας οικονομίας (πρωτογενής δευτερογενής και τριτογενής τομέας παραγωγής).

Το http://geogr.eduportal.gr/maps/diam_gr/geo/maps.htm προσφέρει γεωφυσικό χάρτη γεωγραφικών διαμερισμάτων της ελληνικής επικράτειας, γεωφυσικό χάρτη της Ελλάδας (σύνορα - όρη), χάρτη κλιματικών περιοχών της Ελλάδας και διάφορους οδικούς χάρτες. Αφού μελετήσετε τους χάρτες που αφορούν την περιοχή σας κάνοντας παράλληλα χρήση του [Google earth](http://www.google.com/earth/) να καταγράψετε τις παρατηρήσεις σας αναφορικά με το ανάγλυφο, τη μορφολογία του εδάφους και τις κλιματολογικές συνθήκες του τόπου σας στο αρχείο που έχετε δημιουργήσει.

Να επιλέξετε τη σελίδα <http://www.google.gr> και να πληκτρολογήσετε στο πεδίο αναζήτησης το όνομα της περιοχής σας και τη φράση η ιδιοσυγκρασία των κατοίκων. Επίσης, πληκτρολογήστε, ανάλογα με την περιοχή, τη φράση π.χ. Κρητικός των Ανωγείων και αναζητήστε σχετικές εικόνες από ντόπιους. Σε ποια συμπεράσματα καταλήγετε για το χαρακτήρα των κατοίκων και τις ασχολίες τους λαμβάνοντας υπόψη την εξωτερική τους εικόνα (χαρακτηριστικά προσώπου, έκφραση, στάση σώματος, ενδυμασία); Ποιοι παράγοντες, που σχετίζονται με το φυσικό περιβάλλον, πιστεύετε ότι συντέλεσαν και συντελούν στη διαμόρφωση αυτών των χαρακτηριστικών; Πώς αυτοί οι παράγοντες καθόρισαν και καθορίζουν τις καθημερινές τους ασχολίες, βιοποριστικές και μη; Να κρατήσετε σημειώσεις στο αρχείο σας.

Ακολούθως, να επισκεφτείτε την ιστοσελίδα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων <http://www.minagric.gr/index.php/el/> και να επιλέξετε το σύνδεσμο ΝΕΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ. Εδώ μπορείτε να αναζητήσετε πληροφορίες για Αγροτουριστικούς Συνεταιρισμούς του τόπου σας, παραδοσιακά επαγγέλματα, εγχώρια παραγωγή και τοπικά προϊόντα, προϊόντα Π.Ο.Π., περιβαλλοντικές συνθήκες ευδοκίμησης διαφόρων καλλιεργειών, εγχειοβελτιωτικά έργα σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, κ. ά. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο σύνδεσμος Χρήσιμες Πληροφορίες για τα στατιστικά στοιχεία αναφορικά με την παραγωγή, τις εισαγωγές και εξαγωγές προϊόντων ανά νομό, κ.ά. Από τις πληροφορίες που έχετε συγκεντρώσει σε ποια συμπεράσματα καταλήγετε για την επίδραση του φυσικού περιβάλλοντος στην ευδοκίμηση συγκεκριμένων καλλιεργειών και, γενικά, στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου σας; Να κρατήσετε σημειώσεις στο ίδιο αρχείο.

Βρίσκεστε στο <http://www.e-history.gr>. Από την αρχική σελίδα να επιλέξετε διαδοχικά τους συνδέσμους: "click ... στην ιστορία" (Πρόγραμμα Τοπικής Ιστορίας ΙΜΕ), θέματα, Περιβάλλον, Οικονομία, Παραγωγή και Προϊόντα, Επαγγέλματα και Ασχολίες, Μετανάστευση και το σύνδεσμο σχολεία, όπου μπορείτε να βρείτε ιδέες και σχετικό πληροφοριακό υλικό από εργασίες, που εκπόνησαν μαθητές διαφόρων γυμνασίων. Μπορείτε να εμπλουτίσετε το υλικό σας πληκτρολογώντας στο σχετικό πεδίο του <http://www.google.gr> το όνομα της περιοχής σας και, ανάλογα με την αναζήτηση: μορφολογία εδάφους, κλίμα, τοπικά προϊόντα, επαγγέλματα, κ.ά.